

Marek Kuźmicki

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

**AKTYWNOŚĆ PAŃSTWA W ZAKRESIE WSPIERANIA ROZWOJU
PRZEDSIĘBIORSTW ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI GASTRONOMICZNE
I NOCLEGOWE W ŚWIETLE BADAŃ EMPIRYCZNYCH**

*STATE INVOLVEMENT IN SUPPORTING THE DEVELOPMENT
OF BUSINESSES PROVIDING CATERING AND ACCOMMODATION
SERVICES IN THE LIGHT OF EMPIRICAL RESEARCH*

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwa gastronomiczne i noclegowe, rozwój, aktywność państwa
Key words: catering and accommodation businesses, development, state involvement

Synopsis. Państwo, jako podmiot kształtujący uwarunkowania systemowe rozwoju przedsiębiorstw, powinno w sposób aktywny realizować „przyjazną”, z punktu widzenia przedsiębiorców, politykę gospodarczą. Stan faktyczny w tej kwestii znacznie różni się od stanu pożądanego. Obecna aktywność państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw, świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe jest negatywnie oceniana przez adresatów tych działań. Oczekiwania właścicieli placówek gastronomicznych i noclegowych na zintensyfikowanie w przyszłości działań państwa, związanych z prorozwojową polityką gospodarczą, są bardzo duże.

Wstęp

W sposób mniej lub bardziej bezpośredni, państwo jest instytucją, która ma godzić interesy własne i poszczególnych grup społecznych, bądź nawet wszystkich obywateli [Kaja 1999]. W literaturze można napotkać powszechne przekonanie, że jedynie państwo, a ściślej jego organy¹, są zdolne do prowadzenia polityki [Wodejko 2006]. Spośród wielu polityk branżowych, kształtowana jest polityka turystyczna państwa, która ma charakter interdyscyplinarny, przejawiający się w szczególnie silnych związkach z polityką ekonomiczną i społeczną. Siła wzajemnych oddziaływań jest różna, jednak niektóre polityki branżowe są dla turystyki szczególnie ważne [Wodejko 2006]. Brent i Crouch [2003] zaliczyli do nich, m.in.: politykę podatkową, politykę stóp procentowych, dwustronne i wielostronne umowy w dziedzinie transportu lotniczego, politykę społeczną, politykę edukacyjną, zagraniczną politykę inwestycyjną i politykę infrastrukturalną.

Właściwa polityka państwa powinna tworzyć warunki do ujawniania się i utrwalania zjawisk korzystnych dla turystyki (np. przyrost dochodów realnych ludności, korzystna koniunktura dla branży turystycznej), jednocześnie osłabiając czynniki, wpływające na nią niekorzystnie (np.: recesja gospodarcza, bezrobocie, niestabilna waluta) [Rapacz 2001].

Przełom wieków przyniósł w Polsce istotne zmiany w zarządzaniu turystyką na szczeblu centralnym i regionalnym. Szczególne znaczenie dla turystyki miała ustawa *o działach administracji rządowej* z 4 września 1997 roku (Dz. U. z 1999 r. nr 82, poz. 928 z póź. zm.). Zgodnie z tą ustawą turystyka została wyodrębniona jako samodzielny dział administracji rządowej, co oznaczało docenienie jej roli w gospodarce narodowej [Jalinik 2003]. Zakres spraw tego działu, który przyporządkowany jest obecnie Departamentowi Turystyki w Ministerstwie Sportu i Turystyki, dotyczy zagospodarowania turystycznego oraz mechanizmów regulacji rynku turystycznego.

Od lat w dokumentach rządowych, raportach ekspertów i wypowiedziach przedsiębiorców mówi się o konieczności stworzenia w Polsce silnego ekonomicznie, sektora turystycznego, opartego na prywatnej własności i inicjatywie, wspieranego przez różnorodne działania administracji rządowej i samorządowej. Silny ekonomicznie sektor turystyki to taki, który potrafi sprostać kon-

¹ Współcześnie termin „państwo” jest często utożsamiany z określeniem „rząd”, bądź słowa te są stosowane wymiennie.

kurencji na rynku międzynarodowym i utrzymać popyt na turystykę krajową. Obecnie niewielka liczba przedsiębiorstw turystycznych spełnia powyższe kryterium, dlatego można przyjąć, że wsparcie sektora turystycznego za pomocą administracji publicznej jest konieczne.

Rozwój turystyki w ostatnich dekadach udowodnił, iż nie może być on „pozostawiony” jedynie samoczynnym działaniom rynku. Okazuje się, że w wielu kwestiach konieczna staje się ingerencja struktur państwowych i samorządowych [Borzyszkowski 2005].

Cel i zakres badań

Celem publikacji jest określenie obecnej, a także pożądanej w przyszłości aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe. Opracowanie jest efektem badań dotyczących instytucjonalno-systemowych uwarunkowań, wpływających na powstawanie i rozwój wspomnianych wyżej podmiotów gospodarczych działających na terenie województwa lubelskiego.

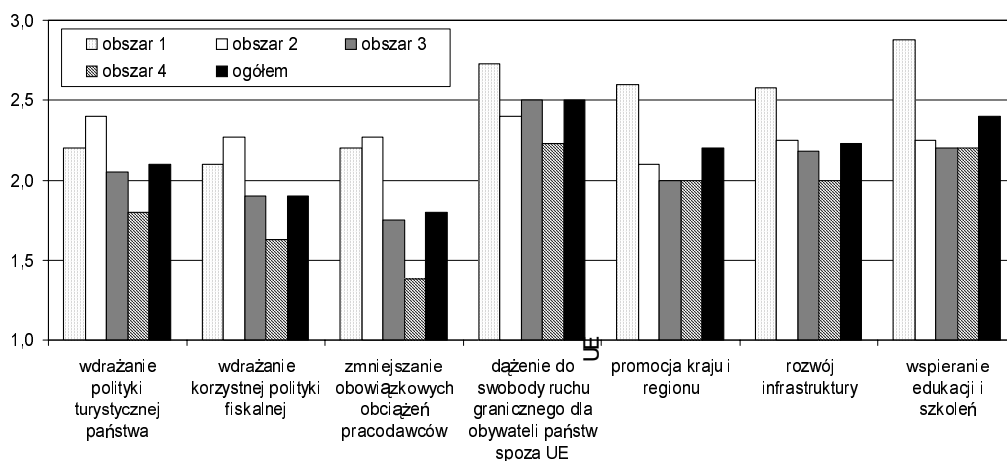
Próba badawcza wyłoniona do dalszych badań empirycznych została ustalona przy wykorzystaniu metody doboru losowego, dwustopniowego. Obszar badań (4 powiaty grodzkie miast: Lublin, Biała Podlaska, Chełm, Zamość; 7 powiatów ziemskich – powiaty: janowski, łukowski, opolski, parczewski, puławski, tomaszowski, włodawski) określono przy wykorzystaniu analizy skupień, metodą *k*-średnich na podstawie wskaźników charakteryzujących ilościowy rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej oraz wskaźników dotyczących stopnia wykorzystania bazy noclegowej w województwie lubelskim.

Liczebność próby badawczej wyniosła 281 podmiotów gospodarczych, z tego 222 (79,0%) stanowiły przedsiębiorstwa świadczące usługi gastronomiczne, a 48 placówek (17,1%) – usługi noclegowe i gastronomiczne. Pozostałe 11 podmiotów (3,9%), tworzyły przedsiębiorstwa świadczące usługi noclegowe.

Do realizacji celu badań, które zostały przeprowadzone w trzecim kwartale 2007 roku wykorzystano ankietę bezpośrednią skierowaną do właścicieli wspomnianych przedsiębiorstw turystycznych.

Wyniki badań

W trakcie badań empirycznych aktywność państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe była oceniana w skali 1-5, gdzie: 1 oznaczało – nieaktywne działania państwa, 5 – bardzo aktywne działania państwa. Respondenci uznali, że państwo obecnie mało aktywnie realizuje swoją politykę gospodarczą w sferach: wdrażania polityki turystycznej państwa (2,07), wdrażania korzystnej z punktu widzenia przedsiębiorców polityki fiskalnej (1,93), promocji kraju i regionu (2,17), rozwoju infrastruktury (2,23) i wspierania edukacji i szkoleń (2,37). Jeszcze bardziej negatywnie zostały ocenione dążenia rządu do zmniejszania obowiązkowych obciążeń finansowych pracodaw-

Rysunek 1. Ocena aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe

Oznaczenia: jak w tab. 1.

Źródło: jak w tab. 1.

Tabela 1. Ocena aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw gastronomicznych i noclegowych w województwie lubelskim

Działania państwa	Obszar				Ogółem
	1	2	3	4	
Wdrażanie polityki turystycznej państwa*	2,19	2,38 ^a	2,03	1,84 ^a	2,07
Wdrażanie korzystnej dla przedsiębiorców polityki fiskalnej**	2,07 ^a	2,24 ^b	1,91	1,63 ^{a,b}	1,93
Zmniejszenie obowiązkowych obciążeń pracodawców***	2,15 ^a	2,24 ^b	1,75 ^c	1,33 ^{a,b,c}	1,82
Dążenie do swobody ruchu granicznego obywateli państw spoza UE	2,71	2,38	2,52	2,21	2,51
Promocja kraju i regionu	2,59 ^{a,b}	2,10	2,01 ^a	2,00 ^b	2,17
Rozwój infrastruktury	2,58 ^{a,b}	2,24	2,13 ^a	1,98 ^b	2,23
Wspieranie edukacji i szkoleń	2,88 ^{a,b}	2,24	2,17 ^a	2,21 ^b	2,37

* Polityka turystyczna to wszelkie działania władz różnego szczebla (międzynarodowego, krajowego, regionalnego i lokalnego), mające na celu zaspokojenie potrzeb turystycznych własnego społeczeństwa, racjonalne wykorzystanie zasobów pracy i kapitału (w tym środowiska przyrodniczego i kulturowego) w sferze gospodarki turystycznej, kształtowanie optymalnych rozmiarów i struktury ruchu turystycznego oraz stwarzanie warunków do dalszego rozwoju turystyki, z uwzględnieniem jej licznych funkcji oraz związków z innymi sferami życia społecznego i gospodarczego [Alejsiak, Marciniak 2003].

** Polityka fiskalna jest rozumiana jako ogół działań państwa kształtujących wpływy budżetowe (pochodzące głównie z podatków i zadłużenia publicznego) oraz wydatki państwa (np. subwencje, inwestycje państwowe, itp.); [www.wikipedia.org].

*** Obowiązkowe obciążenia pracodawców autor utożsamia: ze składkami emerytalnymi, rentowymi, wypadkowymi, zdrowotnymi, przekazywanymi do ZUS, odpisami na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, świadczeniami socjalnymi,

obciążeniami wynikającymi z przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.

^{a,b,c} – wskazuje na istotną różnicę pomiędzy daną parą średnich ($p < 0,05$).

Oznaczenia: obszar 1 – miasta, Lublin, Zamość, obszar 2 – miasta: Biała Podlaska, Chełm, obszar 3 – powiaty:

janowski, łukowski, opolski, parczewski, tomaszowski, obszar 4 – powiaty: puławski, włodawski.

Liczby odpowiadają wartościom skali 1-5, gdzie: 1 – nieaktywne działania państwa, 5 – bardzo aktywne działania państwa.

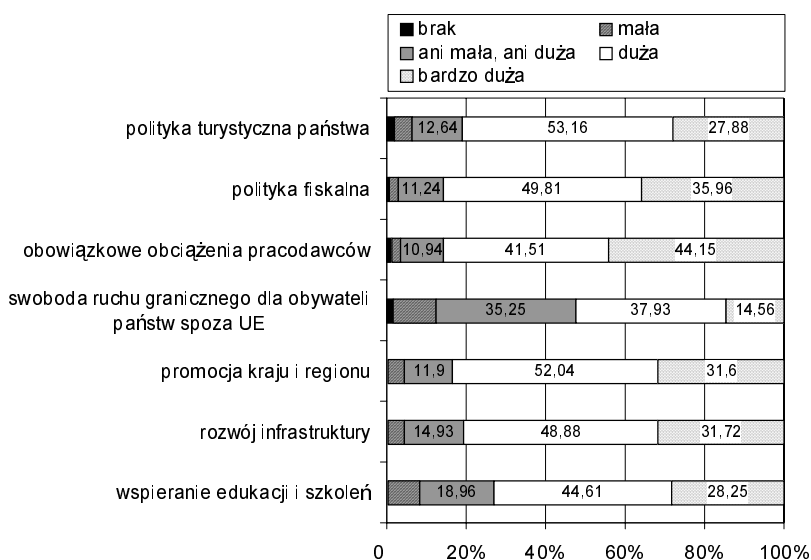
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

ców (1,82), związanych głównie z opłatami składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Najlepiej, respondenci odnieśli się do starań władz, mających zwiększyć swobodę ruchu granicznego dla obywateli państw spoza Unii Europejskiej (2,51). Wyniki badań zaprezentowano w tabeli 1.

Zauważyć można, że wyżej (choć i tak nisko) działania rządu oceniają przedsiębiorcy z większych miast, niż ich odpowiednicy funkcjonujący w mniejszych miejscowościach województwa lubelskiego. Zjawisko graficznie przedstawiono na rysunku 1. Wyniki badań mogą być związane z przestrzenną dysproporcją niektórych form aktywności państwa (np.: promocja regionu, rozwój infrastruktury i organizowanie szkoleń), które koncentrują się w większych ośrodkach miejskich Lubelszczyzny.

Kolejnym zagadnieniem poddanym analizie była ocena potrzeby zmian aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe. Analizując ilościowo strukturę odpowiedzi okazuje się, że największa grupa przedsiębiorców oczekuje w przyszłości aktywności państwa w zmianie obowiązkowych obciążeń pracodawców. Bardzo dużą potrzebę zmian odczuwa w tej sferze aż 44,15% respondentów, za dużą potrzebą zmian opowiada się 41,51% badanych. Aż 35,96% przedsiębiorców w bardzo dużym stopniu oczekuje aktywności ze strony państwa w zmianie obecnej polityki fiskalnej, 31,60% – działań z zakresu promocji kraju i regionu, 31,72% – intensyfikacji rozwoju infrastruktury, 28,25% – rozwoju działalności edukacyjnej i szkoleniowej, a 27,88% modyfikacji obecnej polityki turystycznej państwa. Dużą potrzebę zmian w wymienionych wyżej obszarach odczuwa około połowa badanych. Znaczny odsetek, bo ponad jedna trzecia respondentów umiarkowanie oceniła potrzebę zmian w aktywności władzy centralnej, związanej ze zwiększaniem swobody ruchu granicznego obywateli państw spoza Unii Europejskiej (rys. 2).

Na podstawie udzielonych przez respondentów odpowiedzi, analizując siłę potrzeby zmian można stwierdzić, że wśród przedsiębiorców świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe na terenie województwa lubelskiego istnieje przeświadczenie o dużej potrzebie zmian w realizacji polityki gospodarczej państwa (tab. 2).

Rysunek 2. Ocena potrzeby zmian aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe – struktura odpowiedzi [%].
Źródło: jak w tab. 1.

Tabela 2. Ocena potrzeby zmian aktywności państwa w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe

Aktywność państwa	Ocena zmian efektywności państwa w obszarach				Ogółem
	1	2	3	4	
Polityka turystyczna państwa	4,04	4,10	4,03	3,86	4,01
Polityka fiskalna	4,21	3,95	4,29 ^a	3,96 ^a	4,18
Obowiązkowe obciążenia pracodawców	4,14	4,24	4,28	4,36	4,25
Swoboda ruchu granicznego dla obywateli państw spoza UE	3,72 ^a	3,90 ^b	3,36 ^{a,b}	3,55	3,53
Promocja kraju i regionu	4,14	4,35	4,05	4,10	4,10
Rozwój infrastruktury	4,15	4,15	4,04	4,02	4,07
Wspieranie edukacji i szkoleń	3,88	4,25	3,99	3,69	3,93

^{a,b,c} – wskazuje na istotną różnicę pomiędzy daną parą średnich ($p < 0,05$).

Liczby odpowiadają wartościom skali 1-5, gdzie: 1 – brak potrzeby zmiany, 5 – bardzo duża potrzeba zmiany.

Oznaczenia obszarów: jak w tab. 1.

Źródło: jak w tab. 1.

Respondenci uznali, że najbardziej pożądane jest zwiększenie aktywności państwa w zmianach regulacji dotyczących obowiązkowych obciążeń pracodawców (4,25) oraz polityki fiskalnej (4,18). Przedsiębiorcy opowiadają się także za aktywniejszą działalnością promocyjną kraju i regionu ze strony właściwych organów państwowych (4,10). Badani odczuwają najmniejszą potrzebę zmian (3,53) w aktywności państwa, mającej na celu zwiększenie i utrzymanie swobody ruchu granicznego dla obywateli państw spoza Unii Europejskiej. Wystąpiła istotna różnica w ocenie tego czynnika między przedsiębiorcami funkcjonującymi na terenie największych miast województwa lubelskiego, takich, jak: Lublin, Zamość (3,72), Biała Podlaska i Chełm (3,90), a przedsiębiorcami działającymi w mniejszych miejscowościach na terenie powiatów: janowskiego, łukowskiego, opolskiego, parczewskiego i tomaszowskiego (3,36), którzy odczuwają mniejszą potrzebę zmian w omawianej kwestii. Przyczyną odmiennych oczekiwań może być fakt działania przez przedsiębiorców świadczących usługi gastronomiczne i noclegowe w większych miastach na większą skalę, co tłumaczyłoby silniejszą aprobatę wprowadzania przez władze centralne nowych rozwiązań ułatwiających przekraczanie polskiej granicy państwowej przez cudzoziemców, legitymujących się paszportem państw spoza Unii Europejskiej, którzy są potencjalnymi klientami placówek gastronomicznych i noclegowych w województwie lubelskim.

Wnioski

Przeprowadzone badania empiryczne pozwalają stwierdzić, że struktury państwowe obecnie mało aktywnie, ingerują w tworzenie korzystnych uwarunkowań rozwoju przedsiębiorstw gastronomicznych i noclegowych funkcjonujących w województwie lubelskim. Pomiędzy obszarami powiatów grodzkich i powiatów ziemskich istnieją istotne różnice w negatywnych ocenach aktywności państwa w „tworzeniu klimatu rozwoju gospodarczego”. Mogą one wynikać ze zróżnicowania przestrzennego działań rządowych, związanych ze wspieraniem rozwoju analizowanych podmiotów (promocja kraju i regionu, rozwój infrastruktury i wspieranie edukacji i szkoleń) lub z subiektywnego postrzegania rzeczywistości przez badanych przedsiębiorców (wdrażanie polityki turystycznej państwa, wdrażanie korzystnej dla przedsiębiorców polityki fiskalnej i zmniejszanie obowiązkowych obciążeń pracodawców).

Zdecydowana większość przedsiębiorców świadczących usługi noclegowe i gastronomiczne na terenie województwa lubelskiego liczy w przyszłości na bardzo duże i duże zmiany w działaniach państwa, które w konsekwencji powinny doprowadzić do poprawy sytuacji ekonomiczno-finansowej ich przedsiębiorstw. Oczekiwania właścicieli usługowych placówek żywieniowych i noclegowych w ośrodkach miejskich i na terenach powiatów ziemskich województwa lubelskiego są prawie jednakowe, co świadczy o podobnych aspiracjach, w kontekście rozwoju ich działalności gospodarczej.

Literatura

- Alejski W., Marciniak T.** 2003: Międzynarodowe organizacje turystyczne. Albis, Kraków, s. 284.
Borzyszkowski J. 2005: Polityka turystyczna państwa. Wyd. Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin, s. 33.
Brent R. J. R., Crouch G. I. 2003: The competitive destination. A sustainable tourism perspective. CABI Publishing, Cambridge, s. 149.
Jalinik M. (red.) 2003: Ekonomiczno-organizacyjne warunki rozwoju turystyki i rekreacji. Wyd. Politechniki Białostockiej, Białystok, s. 11.
Kaja J. 1999: Polityka gospodarcza. Wstęp do teorii. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, s. 13.
Rapacz A. (red.) 2001: Przedsiębiorstwo turystyczne w gospodarce rynkowej. Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 73.
 Ustawa o działach administracji rządowej z 4 września 1997 roku. Dz. U. z 1999 r. nr 82, poz. 928 z póź. zm.
Wodejko S. (red.) 2006: Gospodarka turystyczna a grupy interesu. SGH w Warszawie, Warszawa, s. 18-19. [www.wikipedia.org.pl].

Summary

The development of tourism in the last decades has proven that it cannot be “left” solely under the influence of autogenic market activity. It appears that in numerous cases the state involvement is necessary. The aim of the publication was to define both the current and desired state involvement in supporting the development of businesses providing catering and accommodation services in Lublin region on the basis of empirical research carried out in 2007. Unfortunately, currently the state is involved to a small extent in creating favourable conditions for the development of the aforementioned business entities. A large majority of the owners of catering and accommodation businesses operating in the area of Lublin region reckon on large and very large future changes in the state activity which should, as a consequence, lead to the improvement of economic and financial situation of their businesses.

Adres do korespondencji:

dr Marek Kuźmicki
 Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
 Instytut Turystyki i Rekreacji
 ul. Sidorska 95/97
 21-500 Biała Podlaska
 tel. (83) 344 99 02
 e-mail: marekbp7@gmail.com